

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Lucie Šírové: „*Turismus jako metafora postmoderního životního stylu: případová studie turistů v Indii*.“
Praha 2006, Fakulta humanitních studií UK, 93 s.

Diplomová práce Bc. Lucie Šírové *Turismus jako metafora postmoderního životního stylu: případová studie turistů v Indii* si dle slov autorky klade za cíl „přiblížení teoretického pozadí antropologie turismu...[,] ...vlastní formulac[i] identity turistů a vytvoření vlastní typologie turistů na základě vlastního výzkumu v Indii“ (s. 2) Skládá se ze čtyř kapitol.

V první z nich (*Turismus jako objekt antropologického výzkumu*, s. 4-22) autorka nejprve stručně nastiňuje historický vývoj bádání v oblasti antropologie (sociologie) turismu a předkládá několik definic stěžejního pojmu celé práce, tedy turismu, společně s osmi rozdílnými teoretickými přístupy k jeho zkoumání. Podrobně dále rozvádí čtyři základní tématické okruhy antropologie (sociologie) turismu (turisty jako takové, vztahy mezi turisty a místními obyvateli, strukturu a fungování turistického systému a důsledky turismu).

Druhá kapitola (*Turismus jako metafora postmoderního životního stylu*, s. 23-45) je věnována stěžejní myšlence celé práce, tedy interpretaci turismu jakožto metafory postmoderní doby, přičemž se opírá zejména o práce A. Giddense, Z. Baumana a M. Mafessoliho. Autorka nejprve uvádí historické souvislosti vývoje západní společnosti, které vedly k vytvoření fenoménu turismu. V další části prezentuje koncepty „postmoderní“ společnosti jako „cesty“ a následně předkládá typologii postmoderních osobnostních vzorců Z. Baumana, která jí později poslouží jako jeden ze základů její vlastní typologie.

Ve třetí kapitole (*Antropolog jako turista*, s.46-51) autorka nejprve srovnává roli turistů a antropologa a pokouší se najít jisté paralely mezi těmito dvěma sociálními rolemi. Následně se obrací k problematice antropologa jako autora a dále k otázce sebereflexe výzkumníka.

Čtvrtá kapitola (*Případová studie turistů v Indii*, s. 52-75), prezentuje výsledky vlastního terénního výzkumu turistů v Indii zejména metodou zúčastněného pozorování, doplněného o vizuální analýzu fotografií. V této čtvrté části autorka předkládá svou vlastní typologii turistů v Indii, inspirovanou pracemi Z. Baumana a E. Cohena.

Práce je strukturována do dvou částí, teoretické (kapitoly 1–3), která předkládá základní koncepty a myšlenky, a empirické (kapitola 4), v níž se autorka snaží teoretické koncepty aplikovat na ilustrativním příkladu případové studie.

Zdařilá teoretická část zprostředkovává přehledný úvod do nepříliš známé problematiky antropologie turismu a rozvíjí myšlenku turismu jako symbolu postmoderního světa. Autorka vhodně kombinuje myšlenky zejména A. Giddense, M. Mafessoliho a Z. Baumana a detailně rozvádí Baumanovy modely postmoderních osobnostních typů.

Z teoretické části práce je zřejmé, že autorka obratně pracuje s velkým množstvím odborné literatury (bibliografie zahrnuje více než 130 titulů) a většinou dostatečně odkazuje i cituje. Určitým nedostatkem je skutečnost, že v některých případech chybí u několika odkazů vrocení (s. 4), poměrně závažným nedostatkem pak fakt, že některé z odkazovaných titulů nejsou vůbec uvedené v bibliografii, např. Maffesoli (s. 36, 37, 38). Výhrady je možné mít také k nedostatečnému rozlišení odkazu na díla jednoho autora vydaná ve stejném roce, např. Bauman (s. 37, 38).

Větší výhrady je možné mít k obsahu a struktuře 3. kapitoly (*Antropolog jako turista*). Autorka se zde kromě zcela legitimní otázky paralel mezi antropologem a turistou poněkud nesourodě zabývá také problematikou antropologa jako autora (s. 48) a otázkou sebereflexe výzkumníka (s. 50). Zařazení těchto témat lze do určité míry chápat jako snahu o teoretické ukotvení metodiky následující empirické části, ale v takovém případě by bylo vhodnější

přidružit je k další kapitole jako zvláštní pododdíl. Takto působí jako zcela vytržené z kontextu dané kapitoly.

Zásadní připomínka se týká definice turismu, respektive absence zaujetí jasného stanoviska autorky. Autorka správně vidí důležitost přesného definování turismu pro jeho následné studium a uvádí také několik možných definic (s. 6-7). Z textu však bohužel není zřetelné, kterou z nich přijímá ve své práci.

Podstatným nedostatkem je také fakt, že ačkoliv si autorka v úvodu vytyčuje jako jeden z cílů „vlastní formulac[i] identity turisty“ (s. 2), dále se touto problematikou ve své práci nezabývá.

V empirické části je třeba vyzdvihnout skutečnost, že si autorka vzala za cíl provést vlastní terénní výzkum, kromě toho výsostně „antropologickou“ metodou, tedy zúčastněným pozorováním. Za přínos lze považovat i snahu o využití dalších doplňujících metod, zejména vizuální analýzy fotografií a webových stránek (s. 62-64).

Kladně je třeba hodnotit také autorčinu snahu o co možná největší transparentnost a reflexivitu svého výzkumu, kdy přehledně uvádí svá východiska a poměrně detailně popisuje metody sběru dat. Poněkud nešťastně to však činí částečně v úvodu (s. 2-3), částečně v kapitole o vlastním empirickém výzkumu (s. 53, 57) a částečně v závěru (s. 76). Vhodnějším postupem by v tomto případě bylo tuto informaci uvést pohromadě na jednom místě.

Méně zdařilá je prezentace výzkumného vzorku. Autorka předkládá tabulku informátorů (s. 54-55), kde u každého uvádí pohlaví, místo setkání, věk a národnost, a dva grafy (rozložení pohlaví a národnosti). Bohužel tabulka působí poněkud nepřehledně, podobně jako použité grafy. Pro větší přehlednost by bylo vhodné popsat základní charakteristiky výzkumného vzorku v textu a případné tabulky, respektive grafy, zařadit jako přílohu. Přehlednosti by také přispělo vytvoření tabulky zachycující rozložení věku a národnosti (namísto nepřehledného koláčového grafu).

Zásadní připomínka k empirické části této práce se týká naprosté absence analýzy dat, která vedla k vytvoření autorčiny typologie turistů (s. 61-62). Autorka sice uvádí jako východisko své inspirace typologie Baumana a Cohena (s. 59), ovšem zcela opominula explicitně deklarovat kritéria, na jejichž základě k této typologii došla (např. míra institucionální organizovanosti výpravy, míra snahy o integraci do indické společnosti, délka pobytu, apod.). Takto se empirická část prezentuje jako vystavěná na dojmech, nikoliv na sebraných empirických datech. Doporučoval bych proto data získaná v rozhovorech systematicky představit a detailně analyzovat, aby podpořila konstruované kategorie.

Vinou snahy o zapracování obou typologií (Baumanovy i Cohenovy) do typologie nové je popis jednotlivých typů nepřehledný (patrně také proto, že je napsán v jediném odstavci táhnoucím se přes 3 stránky). Jistý vliv na to měla snaha autorky o komparaci podobných typů jednotlivých typologií, zřejmě s cílem přiblížit co nejvíce podstatu daného typu. Jistým řešením by v tomto případě mohla být tabulka srovnávající typy jednotlivých typologií. Autorka sice závěrem předkládá přehledný soupis své typologie (s. 61-62), ovšem i zde dochází k nepřesnosti, kdy nedodržuje zavedenou terminologii typů. Typ nazvaný v popisu jako „oduševnělý“ je zde uváděn jako „náboženský“, což dále znesnadňuje porozumění textu.

Další výhrady se týkají vizuální analýzy fotografií. Ačkoliv snahu o využití vizuální analýzy fotografií je třeba hodnotit kladně, její skutečné využití v empirické části bohužel není příliš zdařilé. Autorka se nejprve snaží o určitou typologii fotografií pořizovaných turisty v Indii, ovšem bez jakéhokoliv upřesnění týkajícího se analyzovaného vzorku (kolik a jaké fotografie analyzovala) i vlastní analýzy (jaké konkrétní prvky na fotografiích sledovala).

Výsledek v podobě 3 základních typů fotografií pořizovaných turisty v Indii, jejichž ukázky autorka prezentuje (s. 65-71), navíc poněkud devaluje forma jejich prezentace. Fotografie nejsou očíslovány ani opatřeny popisky a jejich umístění v textu přispívá v jeho nepřehlednosti. Kromě toho v textu, který je doprovází, autorka namísto analýzy odbíhá k líčení vlastních zážitků spojených s fotografiemi (s. 70).

Celá empirická část tak vykazuje známky nesystematičnosti a nedostatečné analýzy. To samozřejmě neznamená, že autorka analýzu neprováděla. Pokud však o ní v práci neinformuje, výrazně tím platnost svých závěrů devaluje.

Vzhledem k důrazu kladenému na teoretickou část a pouze ilustrativní charakter empirické případové studie splňuje práce i přes zmíněné výhrady požadavky kladené na magisterskou práci. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení 14-16 bodů.

V Praze 14. června 2006

Mgr. Martin Heřmanský